

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра історії України і методики викладання історії

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ СУСПІЛЬСТВОЗНАВЧИХ ПРЕДМЕТІВ

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)
Освітня програма «Середня освіта (Історія)»
Спеціальність 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями)
Предметна спеціальність 014.03 Середня освіта (Історія)
Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Затверджено на засіданні
кафедри історії України і методики
викладання історії
протокол № 1 від 29 серпня 2025 р.

м. Івано-Франківськ – 2025

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Методика навчання суспільствознавчих предметів
Викладач (-і)	к.і.н., доцент Паска Богдан Валерійович
Контактний телефон викладача	0967192008 0500807580 (Viber)
Е-mail викладача	bohdan.paska@cnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний/заочний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	Четвер, 15.00–17.00 год.
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p>Курс розроблено таким чином, аби надати учасникам навчального процесу – майбутнім бакалаврам за спеціальністю «Середня освіта (історія)» – необхідні знання, вміння та компетентності для оволодіння основами методики викладання громадянської освіти і правознавства у середній школі. Дисципліна спрямована на здобуття професійних знань про структуру та зміст громадянської освіти і правознавства на базовому рівні загальної середньої освіти, досвід організації та проведення уроків, систему оцінювання рівня учнівських досягнень, дидактичні засади теорії і методики навчання курсів громадянської та історичної освітньої галузі. Курс повинен сприяти розвитку комунікабельності й методичної майстерності студентів. Метою дисципліни є підготовка вчителя громадянської освіти і правознавства, який володіє теоретичними знаннями з методики навчання суспільствознавчих предметів, навичками проведення уроків із використанням сучасних технологій навчання, творчо підходить до навчального процесу, виховує повагу до національних та загальнолюдських цінностей, виховує активну громадянську позицію. «Методика навчання суспільствознавчих предметів» є нормативною навчальною дисципліною зі спеціальності “Середня освіта (Історія)”, яка викладається в 7-му семестрі в обсязі 3 кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS). Особлива увага при вивченні курсу приділяється формуванню аналітичних навичок, вмінню доцільно використовувати отримані знання для вирішення теоретичних та прикладних проблем.</p>	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
<p>Мета нормативної навчальної дисципліни «Методика навчання суспільствознавчих предметів» – підготовка висококваліфікованих фахівців на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти за галуззю знань 01 Освіта / Педагогіка, предметною спеціальністю 014.03 Середня освіта (Історія); засвоєння і поглиблення студентами теоретичних і практичних знань, умінь і навичок студентів з методики викладання громадянської освіти і правознавства на базовому рівні загальної середньої освіти. Основними цілями курсу є дослідження і опанування закономірностей навчання громадянської освіти і правознавства предметів, методів та прийомів проведення навчальних занять для учнів базової середньої школи; виділення наскрізних понять курсів, формування в учнів понятійної системи; планування і проведення уроків за допомогою сучасних технологій і методів навчання; ознайомлення студентів із традиційними та інноваційними методами і технологіями навчання, прийомами і завданнями інтерактивного навчання школярів. За результатами навчання студенти мають вміти моделювати уроки зі суспільствознавчих предметів різних видів і типів, вільно добирати та оперувати методами і прийомами навчання предмету, постійно вдосконалювати свої професійні</p>	

вміння протягом життя. Крім того, курс спрямований на отримання студентами теоретичних знань та практичних умінь, які дадуть їм змогу адекватно і ефективно використовувати одержані навички у майбутній професійній діяльності.

Структурно-логічне місце навчальної дисципліни.

Преквізити (ОК, які передували вивченню дисципліни): «Теоретичні та методичні аспекти вивчення культури»; «Методика навчання історії»; «Сучасні освітні технології»; «Правознавство».

Кореквізити (ОК, що паралельно ведуться з вивченням дисципліни): «Історія України (1945 р. – до сьогодення)»; «Історія країн Західної Європи і Америки (XX – початок XXI ст.)»; «Історія країн Азії і Африки в нові і новітні часи».

Постреквізити (наступні ОК, що використовують матеріали дисципліни): «Виробнича педагогічна практика за фахом»; «Бакалаврська робота»; «Атестація (комплексний іспит)».

4. Програмні компетентності та результати навчання

Пропонована дисципліна покликана розвинути наступні **компетентності**:

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, що передбачає застосування теоретичних знань і практичних умінь з наук предметної спеціальності, педагогіки, психології, теорії та методики навчання, потребує інтеграції знань і прийняття рішень у практиці викладання історії в основній (базовій) школі і характеризується комплексністю та невизначеністю педагогічних умов організації навчально-виховного процесу в основній (базовій) середній школі.

Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, а також до використання знань у практичних ситуаціях.

ЗК 3. Здатність письмово й усно спілкуватися (комунікувати) українською - державною мовою; отримувати і передавати професійну інформацію іноземною мовою.

ЗК 6. Здатність до міжособистісної взаємодії та роботи у команді у сфері професійної діяльності з дотриманням етичних норм і цінностей сучасного суспільства, діяти громадсько і соціально відповідально та з почуттям поваги до оточуючих.

ЗК 7. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, забезпечувати особисту та групову відповідальність за дотримання виконавської дисципліни. вміння визначати і наполегливо реалізовувати поставлені завдання і взяті обов'язки.

ЗК 10. Здатність поважати мультикультурність і різноманітність суспільства, усвідомлювати необхідність рівних можливостей для всіх учасників освітнього процесу.

ЗК 12. «Здатність ухвалювати рішення та діяти із дотриманням принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності¹.

Спеціальні (фахові) компетентності:

ФК 2. Здатність забезпечувати навчання учнів українською - державною мовою; формувати та розвивати їх мовно-комунікативні уміння і навички в області історії та суспільствознавства.

ФК 4. Здатність застосовувати інтерактивні методи і сучасні освітні технології навчання, формувати і розвивати в учнів ключові та предметні компетентності засобами історичних і суспільствознавчих предметів, інтегрованого навчання.

¹ Згідно наказу МОН України «Про внесення змін до деяких стандартів вищої освіти» від 13.06.2024 р. №842 та розпорядження ПНУ імені Василя Стефаника «Про оновлення освітніх програм першого (бакалаврського) рівня вищої освіти» від 11.02.2025 р. №32-р

ПК 4. Здатність інтегрувати набуті знання з історичних та інших гуманітарних наук в самостійну систему, виявляти цілісність знань та умінь.

ПК 5. Здатність розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, володіти базовими знаннями української та світової культури в контексті готовності майбутніх фахівців до спілкування у мультикультурному середовищі на основі толерантності, діалогу і співробітництва.

ПК 9. Здатність використовувати в професійній діяльності нові підходи до шкільної історичної освіти в умовах багатокультурного суспільства та процесу євроінтеграції, з метою формування історичної свідомості, національної пам'яті, здійснення громадянсько-патріотичного виховання.

Програмні результати навчання студента, які формуються під час читання цієї дисципліни:

РН 1. Відтворювати основні концепції та принципи педагогіки і психології, сучасних освітніх технологій; враховувати в освітньому процесі закономірності розвитку, вікові та інші індивідуальні особливості учнів.

РН 2. Демонструвати вміння навчати учнів державною мовою; формувати та розвивати їх мовно-комунікативні уміння і навички засобами навчального предмету та інтегрованого навчання.

РН 3. Називати і аналізувати методи цілепокладання, планування та проектування процесів навчання і виховання учнів на основі компетентнісного підходу з урахуванням їх освітніх потреб; класифікувати форми, методи і засоби навчання предмету в закладах загальної середньої освіти.

РН 4. Здійснювати добір і застосовувати сучасні освітні технології та методики для формування предметних компетентностей учнів; критично оцінювати результати їх навчання та ефективність уроку.

РН 5. Вибирати відповідні форми та методи виховання учнів на уроках і в позакласній роботі; аналізувати динаміку особистісного розвитку учнів, визначати ефективні шляхи їх мотивації до саморозвитку та спрямування на прогрес і досягнення з урахуванням здібностей та інтересів кожного з них.

РН 6. Називати і пояснювати принципи проектування психологічно безпечного й комфортного освітнього середовища з дотриманням вимог законодавства щодо охорони життя й здоров'я учнів (зокрема з особливими освітніми потребами), технології здоров'язбереження під час освітнього процесу, способи запобігання та протидії булінгу і налагодження ефективної співпраці з учнями та їх батьками.

РН 7. Демонструвати знання основ фундаментальних наук (відповідно до предметної спеціальності), оперувати базовими категоріями та поняттями предметної області спеціальності.

РН 8. Генерувати обґрунтовані думки в галузі професійних знань як для фахівців, так і для широкого загалу державною та іноземною мовами.

РН 11. Виявляти навички роботи в команді, адаптації та дії у новій ситуації, пояснювати необхідність забезпечення рівних можливостей і дотримання тендерного паритету у професійній діяльності.

РН 12. Аналізувати власну педагогічну діяльність та її результати, здійснювати об'єктивну самооцінку і самокорекцію своїх професійних якостей.

РН 13. Демонструвати знання основних положень нормативно-правових документів щодо

професійної діяльності, обґрунтовувати необхідність використання інструментів демократичної правової держави у професійній та громадській діяльності та прийняття рішень на засадах поваги до прав і свобод людини в Україні.

ПРН 4. Демонструвати інтегроване мислення, пояснювати цілісну картину суспільно-історичного розвитку через міжпредметні зв'язки.

ПРН 5. Використовувати краєзнавчу складову курсу історії для активізації пізнавальної діяльності учнів; організувати позакласну гурткову роботу, музейну, пам'ятко-охоронну, народознавчу роботу, спрямовану на збереження і використання історико-культурної спадщини України та світу з навчальною, науковою і просвітницькою метою.

ПРН 9. Цінувати різноманіття та мультикультурність світу; ідентифікувати себе у системах загальнолюдських і національних цінностей, керуватися у своїй діяльності сучасними принципами толерантності, діалогу і співробітництва.

ПРН4. Демонструвати громадянську позицію, дотримуватися етичних норм, принципів академічної доброчесності, прав людини, верховенства права та демократичних цінностей².

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

лекції	12 / 8
семінарські заняття / практичні / лабораторні	18 / 6
самостійна робота	60 / 76

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Предметна спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибіркового
VII	014.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта)	IV	Нормативний

Тематика навчальної дисципліни

Тема	кількість год.		
	лекції д.ф.н / з.ф.н.	семін. (практ ичн.) заняття д.ф.н. / з.ф.н.	сам. роб. дф.н. / з.ф.н.
Тема 1. Методика навчання громадянської освіти і правознавства: загальні особливості. Громадянська та історична галузь в умовах НУШ.	4 / 4		4 / 4
Тема 2. Громадянська освіта і правознавство на рівні базової середньої освіти в ЗЗСО.		2 / 2	4 / 4
Тема 3. Основи теорії громадянської освіти. Особливості формування світогляду на уроках громадянської освіти.		2 / 0	4 / 6

² Згідно наказу МОН України «Про внесення змін до деяких стандартів вищої освіти» від 13.06.2024 р. №842 та розпорядження ПНУ імені Василя Стефаника «Про оновлення освітніх програм першого (бакалаврського) рівня вищої освіти» від 11.02.2025 р. №32-р

Тема 4. Загальні підходи до викладання громадянської освіти і правознавства. Робота з підручниками. Компетентнісний підхід.		2 / 2	4 / 4
Тема 5. Методика формування соціологічних знань.		2 / 0	4 / 6
Тема 6. Особливості навчання правознавства в школі.		2 / 0	4 / 6
Тема 7. Медіаосвіта при викладанні предметів громадянської та історичної освітньої галузі.	4 / 2		4 / 6
Тема 8. Методика навчання громадянської освіти.	4 / 2		4 / 6
Тема 9. Формування економічних понять під час навчання громадянської освіти.		2 / 0	4 / 6
Тема 10. Підготовка майбутнього вчителя до викладання громадянської освіти і правознавства в школі.		4 / 2	20 / 22
Тема 11. Інклюзивне освітнє середовище під час викладання громадянської освіти і правознавства.		2 / 0	4 / 6
ЗАГ:	12 / 8	18 / 6	60 / 76

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Шкала оцінювання				
	Оцінка в балах	Оцінка за іспит	Оцінка в національній шкалі	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за залік
	90-100	відмінно	5	A	зараховано
	80-89	добре	4	B	
	70-79			C	
	60-69	задовільно	3	D	
	50-59			E	
	26-49	незадовільно (з можливістю повторного складання)			
	1-25	незадовільно			
<p>Структура розподілу балів у ході аудиторно-самостійної роботи студентів:</p> <p>20 балів – усні відповіді на семінарських заняттях. Підсумковий бал за семінарські заняття визначається на основі вирахування середнього арифметичного із всіх усних оцінок;</p> <p>15 балів – письмові (тестові) контрольні роботи (1 тестова контрольна робота по лекційному матеріалу + 2 контрольні роботи по темах семінарських занять). Максимальний бал за кожну роботу – 5;</p> <p>15 балів – самостійна робота студентів (підготовка 2-х план-конспектів уроку на визначену тему із громадянської освіти і правознавства). Максимальний бал за кожен із план-конспектів – 7,5 б.</p>					

	50 балів – підсумкова екзаменаційна робота.
Вимоги до письмових робіт	<p>Письмові контрольні роботи передбачені на 4 семінарі (за темами 1, 2, 3 і 4 семінарів) та на 8 семінарі (за темами 5, 6, 7 і 8 семінарів). Передбачено 2 розгорнуті запитання, час виконання – 30 хвилин.</p> <p>Максимальний бал за кожну із робіт – 100 балів (по 50 балів на кожне запитання. Структура оцінювання відповіді на розгорнуте запитання:</p> <p>10 б. – відповідь складається із 1–2 речень, містить узагальнюючу інформацію або одиничні конкретні факти.</p> <p>20 б. – відповідь не структурована, вступ і висновок відсутні; студент демонструє знання окремих фактів або допускає значні помилки; не володіє ключовими поняттями методики навчання громадянської освіти і правознавства; узагальнення відсутні.</p> <p>30 б. – відповідь структурована в рамках основної частини, не містить яскраво вираженого вступу чи висновку; студент розкриває суть питання із значними пробілами та розривами; демонструє знання найбільш важливих термінів, понять, допускає значні помилки; на задовільному рівні володіє матеріалом; у відповіді практично відсутні узагальнення або вони дуже фрагментарні.</p> <p>40 б. – відповідь структурована, містить або вступ або висновок; студент розкриває суть питання із певними пробілами та розривами; демонструє знання значної кількості термінів і понять, проте допускає окремі помилки; володіє матеріалом із запропонованих проблем методики навчання громадянської освіти і правознавства; робить фрагментарні узагальнення, усвідомлює роль і значення конкретних подій.</p> <p>50 б. – відповідь детально структурована, містить вступ, основну частину та висновок; студент повноцінно розкриває відповідний матеріал в рамках конкретного питання; демонструє знання значної кількості конкретних термінів, понять, особливостей методики навчання громадянської освіти і правознавства; на високому рівні володіє навчальними програмами, особливостями організації роботи вчителя, інноваційними методами і прийомами; водночас робить узагальнення та висновки з питання, розуміє ширший контекст предмету, демонструє володіння науковою літературою з теми.</p> <p>Тестові контрольні роботи проводяться за підсумками кожної лекційної теми у формі тестування в системі дистанційного навчання. Тестування включає 15 запитань; час виконання – 15 хвилин. Тестова робота по самостійній роботі включає 30 запитань, час виконання – 30 хвилин.</p> <p>Критерії оцінювання підготовлених план-конспектів уроків в рамках самостійної роботи (максимум – 100 балів)</p> <p>Відмінно (А) 90-100 балів</p> <p>Чітко сформульована, відповідає навчальній програмі, охоплює навчальні, виховні та розвивальні цілі. Структура уроку логічна, послідовна, відповідає типу уроку, всі етапи чітко визначені. Цікава мотивація, та активізація уваги учнів. На етапі пояснення матеріалу дотримано історичної послідовності, чітко аргументовано причинно-наслідкові зв'язки, залучено приклади для кращого розуміння. Час уроку розподілений раціонально; передбачено активну участь учнів на кожному етапі уроку. Підібрано відповідно до навчальних завдань, інтегровано інноваційні технології, враховано компетентнісний, особистісно-орієнтований і діяльнісний підходи. Сприяє розвитку критичного і творчого мислення. Грамотно організовано індивідуальну та групову роботу, забезпечено мотивацію й активну участь усіх учнів. Різномірні завдання відповідають віковим та індивідуальним особливостям учнів; передбачено використання різних методів контролю знань і вмінь учнів. Навчальні ресурси-сучасні, інтегровані у навчальний процес, сприяють досягненню мети уроку. Передбачене безпечне, комфортне й інклюзивне середовище. Пропонуються різні форми завдання (творчі,</p>

дослідницькі, практичні), які закріплюють матеріал і відповідають цілям уроку. Підсумки уроку чіткі, логічні, узагальнюють вивчене, підкреслюють головні ідеї уроку. План- конспект демонструє здатність студента інтегрувати знання в практичні ситуації, розвивати критичне та творче мислення. Відмінно організована рефлексія Текст плану-конспекту чіткий, без граматичних чи стилістичних помилок.

Добре (B) 80-89 балів

Загалом мета сформульована правильно, але є деякі неточності. Структура уроку відповідає типу, але є незначні недоліки в деталізації. Послідовність викладу матеріалу збережена, але причинно-наслідкові зв'язки подано поверхово. Розподіл часу уроку в основному раціональний, але окремі етапи затягнуті або недостатньо деталізовані. Методи, прийоми, засоби навчання ефективні, але іноді недостатньо адаптовані до навчальних завдань або учнівського колективу. Інноваційні технології використовуються не повною мірою. Індивідуальна та групова робота добре організована. Враховано вікові особливості, є добра адаптація до інклюзії. Запропоновані запитання потребують уточнень. Навчальні ресурси використані, але є незначні помилки. Домашнє завдання вказане вірно, але бракує творчого підходу. Узагальнення матеріалу добре зроблено. План-конспект демонструє правильне розуміння змісту навчання, але є труднощі з інтеграцією знань у практичні ситуації. Є незначні логічні чи стилістичні помилки.

Добре С - 70-79 балів

Мета уроку сформульована загалом правильно, але не охоплює всіх цілей навчання. Структура уроку відповідає його типу, однак є певні порушення логіки або непослідовність у подачі матеріалу.

Послідовність викладу в основному збережена, але причинно- наслідкові зв'язки подано фрагментарно або поверхово, що ускладнює розуміння учнями. Розподіл часу на етапи уроку не завжди є раціональний. Методи, прийоми та засоби навчання застосовані, однак не завжди відповідають навчальним завданням чи рівню підготовки учнів. Інноваційні технології згадуються, проте використовуються фрагментарно. Індивідуальна та групова робота передбачена, проте не завжди ефективно організована. Враховано вікові особливості учнів, але адаптація до інклюзивного навчання поверхнева або недостатньо розроблена. Запропоновані запитання допомагають активізувати учнів, проте вони надто загальні та однотипні. Навчальні ресурси використані, але їх інтеграція у процес навчання не завжди ефективна, іноді вони подані формально.

Домашнє завдання вказане, проте воно переважно репродуктивного характеру, без творчого або дослідницького компонента.

Узагальнення матеріалу проведене, однак є помилки або неповне охоплення ключових аспектів уроку. План-конспект демонструє базове розуміння методики викладання, проте містить недоліки в деталізації або адаптації матеріалу до реальної педагогічної практики. Спостерігаються логічні, стилістичні або методичні помилки, що впливають на загальну якість проведення уроку.

Задовільно D - 60-69 балів

Мета уроку сформульована нечітко або обмежена лише навчальними цілями. Структура уроку порушена, етапи уроку не пов'язані між собою або недостатньо деталізовані. Виклад матеріалу поверховий, причинно-наслідкові зв'язки слабо розкрито. Час уроку розподілено нерівномірно; деякі етапи затягнуті або пропущені. Використано традиційні підходи, недостатньо враховано сучасні педагогічні вимоги. Інноваційні технології не застосовано. Організація роботи учнів організована частково, не враховано активної взаємодії учнів. Різномірні завдання включені формально, не завжди відповідають віковим або індивідуальним особливостям учнів. Інклюзія поверхнево реалізована. Завдання на оцінювання відсутні або недостатньо конкретні. Навчальні ресурси використано формально, без інтеграції в урок.

	<p>Домашнє завдання однотипне. Висновки поверхові, не відображають основної ідеї уроку. Мета уроку досягнута частково; бракує інтеграції знань у практичні ситуації. Є значні логічні та граматичні помилки. Задовільно E - 50-59 балів</p> <p>Мета уроку сформульована неточно або частково не відповідає навчальним цілям. Структура уроку має суттєві порушення логіки або непослідовність у подачі матеріалу. Послідовність викладу порушена, причинно-наслідкові зв'язки не простежуються або подані фрагментарно, що ускладнює розуміння матеріалу учнями. Розподіл часу на етапи уроку нерациональний. Використані методи, прийоми та засоби навчання є недостатньо ефективними або не відповідають віковим та пізнавальним можливостям учнів. Інноваційні технології не застосовуються, або їх використання є формальним. Індивідуальна та групова робота передбачена, проте реалізована неефективно або без урахування рівня підготовки учнів. Врахування вікових особливостей учнів є поверхневим, а адаптація до інклюзивного навчання майже відсутня. Запитання до учнів здебільшого репродуктивні, мало сприяють розвитку критичного мислення. Навчальні ресурси використані невідповідно до змісту уроку.</p> <p>Домашнє завдання вказане, але воно шаблонне або відірване від матеріалу уроку. Узагальнення матеріалу слабке або поверхнєве, не охоплює основних висновків. План-конспект демонструє лише часткове розуміння методики викладання, містить значні недоліки у деталізації та адаптації матеріалу. Відсутня цілісність уроку, зустрічаються серйозні логічні, стилістичні або методичні помилки. Незадовільно (FX) –26-49 балів</p> <p>Мета уроку сформульована неправильно. Етапи не вірно визначено, логіка практично відсутня. Матеріал подано хаотично. Час уроку розподілено нерівномірно, багато часу витрачено неефективно. Не підібрано методи, прийоми і засоби або не відповідають завданням уроку. Організація роботи учнів відсутня або повністю неефективна. Різномірівневі завдання відсутні або зовсім не враховують особливостей учнів. Оцінювання відсутнє або формальне. Не використані або не відповідають уроку. Домашнє завдання відсутнє або не відповідає цілям уроку. Висновки нелогічні. Мета уроку не досягнута, знання не застосовуються на практиці. У тексті є численні помилки. Незадовільно F - 1-25 бали</p> <p>Урок не відповідає жодним стандартам, має серйозні недоліки у всіх аспектах. Використовуються лише найпростіші методи, які не забезпечують навчального процесу. Відсутність будь-якої участі учнів. Немає рефлексії і мотивації. Не формуються компетентності в учнів. Домашнє завдання не задано або не має жодного сенсу з точки зору навчальних результатів. Узагальнення матеріалу не проводиться, висновки відсутні. Мета уроку не досягнута, учні не отримали нових знань або не можуть їх застосувати. Текст містить численні логічні, стилістичні та граматичні помилки.</p>
Семінарські заняття	<p>Виступи на семінарських заняттях оцінюються за 5-бальною шкалою. Під час виставлення оцінок у електронному журналі враховується наступне співвідношення 5-бальної і 100-бальної систем оцінювання: 5+ – 100 б.</p> <p>Відповідь повна, системна, концептуально вибудована. Студент демонструє глибоке розуміння теорії методики, оперує категоріальним апаратом без помилок, встановлює міжпредметні та внутрішньодисциплінарні зв'язки. Аргументовано аналізує методичні підходи, пропонує власні приклади їх застосування в освітньому процесі ЗЗСО, моделює педагогічні ситуації. Мовлення чітке, професійне, логічно структуроване. 5 – 93 б.</p> <p>Відповідь повна й ґрунтовна. Правильне використання методичної термінології, чітке пояснення теоретичних положень. Є приклади застосування в шкільній практиці, але без елементів розгорнутого</p>

	<p>методичного аналізу або творчого узагальнення. Поодинокі несуттєві неточності. 5- – 87 б.</p> <p>Матеріал засвоєний добре. Відповідь логічна, але менш системна; можливі окремі неточності у формулюваннях або неповне розкриття окремих аспектів. Практична складова присутня, але приклади не завжди деталізовані. 4+ – 80 б.</p> <p>Знання достатні та правильні. Розкрито основний зміст питання, однак без глибокого аналізу. Методичні приклади подано загально. Можливі незначні термінологічні похибки. 4 – 73 б.</p> <p>Відповідь правильна, але репродуктивного характеру. Переважає відтворення матеріалу без достатнього обґрунтування та прикладів практичного застосування. Є окремі логічні неточності. 4- – 67 б.</p> <p>Матеріал засвоєний на базовому рівні. Питання розкрито частково; аргументація слабка. Практичні аспекти або відсутні, або подані поверхово. Є помилки в термінології. 3+ – 60 б.</p> <p>Відповідь фрагментарна. Студент орієнтується в темі, але пояснення неповні, логіка викладу порушена. Практичні приклади поодинокі або формальні. 3 – 53 б.</p> <p>Знання мінімально достатні. Відповідь неповна, багато узагальнень без пояснення суті. Методичні поняття вживаються неточно. Практичне застосування майже не розкрито. 3- – 47 б.</p> <p>Матеріал засвоєний поверхово. Студент відтворює окремі положення без розуміння їх змісту. Суттєві помилки в аргументації. 2+ – 40 б.</p> <p>Відповідь дуже неповна. Є поодинокі правильні твердження, але відсутня системність. Методична термінологія використовується неправильно. 2 – 33 б.</p> <p>Знання епізодичні. Студент не може послідовно пояснити основні положення теми. Наявні суттєві змістові помилки. 2- – 27 б.</p> <p>Матеріал практично не засвоєний. Відповідь хаотична, з великою кількістю помилок. 1+ – 20 б.</p> <p>Студент має лише поодинокі уявлення про тему. Не володіє понятійним апаратом. 1 – 13 б.</p> <p>Відповідь демонструє майже повну відсутність знань із теми. 1- – 7 б.</p> <p>Студент не орієнтується в темі, не може сформулювати жодного коректного положення. Відмова від виступу – 1 б.</p> <p>Активна усестороння участь на занятті може оцінюватися у 0,25 або 0,5 б. до загального рейтингу, які додаються до підсумкової оцінки наприкінці семестру. Максимальна кількість балів, яка може бути додана в такий спосіб – 4 б.</p>
<p>Умови допуску до підсумкового контролю</p>	<p>Студент допускається до підсумкового контролю за умови відпрацювання усіх пропущених занять і негативних оцінок (негативною оцінкою вважається оцінка, яка в електронному журналі становить 40 б. і нижче); виконання усіх передбачених форм роботи. Для отримання підсумкової оцінки загалом протягом семестру та під</p>

	час екзамену студент зобов'язаний отримати як мінімум 50 б. Для допуску до екзамену студент повинен набрати протягом семестру як мінімум 25 б.
Підсумковий контроль	<i>Форма контролю – екзамен. Форма задачі – письмова. Структура білета: 3 описові теоретичні питання (кожне із них оцінюється в 15 б.) і 1 практичне питання (оцінюється в 5 б.). У підсумку – 50 б.</i>

7. Політика навчальної дисципліни

Політика курсу полягає у послідовності набуття знань, умінь і навичок у ході лекцій, семінарських занять і самостійної роботи. Відвідування лекцій і семінарських занять для студентів є обов'язковим.

Академічна доброчесність:

У випадку запозичених робіт, випадків плагіату, виявів академічної недоброчесності (списування), недобропорядної поведінки в аудиторії викладач пропонує студентові (-ці) повторно виконати необхідний вид роботи.

Відвідування занять:

Політика курсу передбачає перездачу усіх невиконаних завдань в силу серйозних запізнь на заняття або пропущених пар без поважних причин. За умови відсутності студента (-ки) на лекції чи семінарського заняття, отримання негативної оцінки на семінарських заняттях або ж невчасного виконання індивідуальної роботи визначений день для відпрацювання пропущених аудиторних занять, негативних оцінок та подачі індивідуальних робіт – четвер, 15.00 год. – 17.00 год.

Неформальна освіта:

Можливість зарахування результатів неформальної освіти регламентується документом: <https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/09/poriadok-orhanizatsii-ta-provedennia-otsiniuvannia-uspishnosti-zdobuvachiv-vyshchoi-osvity.pdf>

8. Рекомендована література

Основна література:

1. Андрусишин Б., Гуз А. Методика викладання шкільного курсу «Основи правознавства»: Підручник. К.: Знання, 2008. 301 с. https://library.udpu.edu.ua/library_files/430697.pdf?
2. Громадянська освіта та методика її навчання : підручник для студентів педагогічних закладів вищої освіти / Т. Бакка [та ін.] ; за заг. ред. : Т. В. Бакка, Т. В. Мелешенко ; координатор вип. С. Супрун]. Київ : УОВЦ Оріон, 2019. 319 с. <http://enquir.npu.edu.ua/handle/123456789/29454>.
3. Громадянська освіта: мистецтво творити зміни / Ключко К., Колесник Л. К.: Компринт, 2020. 74 с. https://www.researchgate.net/publication/342601341_GROMADANSKA_OSVITA_MISTECTVO_TVO_RITI_ZMINI.
4. Громадянська освіта: перемогти війну. Матеріали до курсу «Громадянська освіта 10 клас» / Волошенюк О., Горленко Г., Кендзьор П. та ін. 2023. 57 с. https://novadoba.org.ua/pdf/20230406_191820_%D0%93%D0%A0%D0%9E%D0%9C%D0%90%D0%94%D0%AF%D0%9D%D0%A1%D0%AC%D0%9A%D0%90_%D0%9E%D0%A1%D0%92%D0%86%D0%A2%D0%90_%D0%92_%D0%A3%D0%9C%D0%9E%D0%92%D0%90%D0%A5_%D0%92%D0%86%D0%99%D0%9D%D0%98_.pdf.
5. Державний стандарт базової середньої освіти. 2020. <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrainska-shkola-2/derzhavniy-standart-bazovoi-serednoi-osviti>.
6. Закон України «Про повну загальну середню освіту». 2020. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>.
7. Керівні принципи освіти в галузі прав людини для системи середньої школи. К.: ВАІТЕ, 2016. 52 с. <https://www.osce.org/files/f/documents/d/7/262226.pdf>.
8. Концептуальні засади реформування історичної освіти в системі загальної середньої освіти. 2024.
9. Концепція розвитку громадянської освіти в Україні. 2018. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/710->

[2018-%D1%80.](#)

10. Мій Парламент: розумію і впливаю. Методичний посібник з громадянської парламентської просвіти для роботи з дітьми та молоддю / Гриньова М., Іванюк І., Парашенко Л., Юрчишин Л. Київ, 2020. 96 с. <https://osvita.rada.gov.ua/uploads/documents/31141.pdf>.
11. Модельні навчальні програми для 5-9 класів Нової української школи (запроваджуються поетапно з 2022 року). <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoi-ukrainskoi-shkoli-zaprovadzhuyutsya-poetapno-z-2022-roku>.
12. Паска Б., Паска Т. Інтерактивні методи та цифрові інструменти на уроках громадянської та історичної освітньої галузі. Актуальні питання у сучасній науці. 2025. № 7 (37). С. 1097–1104. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-7\(37\)-1097-1104](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-7(37)-1097-1104).
13. Паска Б. Формування національної і культурної ідентичності учнів у процесі вивчення предмета «Громадянська освіта». Актуальні питання у сучасній науці. 2025. № 6 (36). С. 1152–1160. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-6\(36\)-1152-1160](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-6(36)-1152-1160).
14. Паска Г., Паска Б. Впровадження основ музейної педагогіки під час викладання курсу «Громадянська освіта» в закладах загальної середньої освіти (на прикладі Івано-Франківського краєзнавчого музею). Вісник науки та освіти. 2025. № 6 (36). С. 1363–1373. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-6\(36\)-1363-1373](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-6(36)-1363-1373).
15. Ремех Т. Методика навчання учнів 9-го класу основ правознавства: методичний посібник. К.: ТОВ «КОНВІ ПРИНТ», 2018. 96 с. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/712791/1/%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE.pdf?>
16. Ремех Т., Пометун О. Методика навчання учнів ліцею громадянської освіти: методичний посібник. Київ: КОНВІ ПРИНТ, 2021. 222 с. <https://undip.org.ua/library/metodyka-navchannia-uchniv-litseiu-hromadianskoi-osvity-metodychnyy-posibnyk/>.
17. Сучасний стан, пріоритети та перспективи розвитку системи громадянської освіти в Україні. Київ, 2023. 351 с. <https://razumkov.org.ua/images/2023/12/18/2023-POLIT-OSVITA.pdf>.
18. Яковенко Г. Методика навчання суспільствознавчих дисциплін: навчально-методичний посібник. Харків: ХНАДУ, 2017. 164 с. <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/18ace17d-0096-4279-a3e8-4606282d35b3/content>.

Додаткова література:

1. Громадянська освіта в умовах безпекових викликів і загроз : навчальний посібник / за ред. А. М. Круглашова, Н. Ю. Ротар, І. В. Цікул. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2022. 184 с. <https://archer.chnu.edu.ua/handle/123456789/5883>.
2. Кінд-Войтюк Н. Особливості методики викладання історії та суспільствознавчих дисциплін в закладах освіти. Літопис Волині. 21 (Чер 2019). С. 130–136. <https://archer.chnu.edu.ua/handle/123456789/5883>.
3. Контроль освітніх результатів учнів ліцею в умовах інтегрованого навчання : методичний посібник / Ільченко В. Р., Гуз К. Ж., Засекіна Т. М., Ільченко О. Г., Гринюк О. С., Антонюк М. А., Олійник І. М., Білик Н. І., Ляшенко А. Х., Педенко В. П. Київ : КОНВІ ПРИНТ, 2021. 150 с. <https://undip.org.ua/library/kontrol-osvitnikh-rezultativ-uchniv-litseiu-v-umovakh-intehrovanoho-navchannia-metodychnyy-posibnyk/>.
4. Медіаосвіта в огні. Методичні рекомендації для вчителів курсу «Громадянська освіта»/«Історія». Навчально-методичний посібник / Потапова В. І., Дегтярьова Г. А., Мокрогуз О. П., Желіба О. В., Ковач І. М./ за редакцією Волошенюк О. В., Іванова В. Ф., Євтушенко Р. І. Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2023. 61 с. <https://medialiteracy.org.ua/mediaosvita-v-ogni-metodychni-rekomendatsiyi-dlya-vchyteliv-kursu-gromadyanska-osvita-istoriya/>.
5. Паска Б., Гульпа Д., Матківський М. Інноваційні підходи до формування громадянської компетентності здобувачів середньої освіти України. Актуальні питання у сучасній науці. 2025. № 7 (37). С. 1083–1096. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-7\(37\)-1083-1096](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-7(37)-1083-1096).
6. Паска Б., Минта І. Особливості використання інфографіки на уроках історії. Актуальні питання гуманітарних наук. 2024. Вип. 74. Т. 2. С. 308–314. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/74-2-49>.
7. Паска Т., Паска Б. Особливості використання цифрових технологій у професійній підготовці майбутніх педагогів. Інноваційна педагогіка. 2024. Вип. 70. Т. 2. С. 70–75. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/70.2.14>.
8. Підручники з інтегрованого курсу «Громадянська освіта» для 10 класу. <https://pidruchnyk.com.ua/10klas/gromadosvita10/>.

9. Пометун О. Енциклопедія інтерактивного навчання. К., 2007. 141 с. https://shron1.chtyvo.org.ua/Pometun_Olena/Entsyklopediia_interaktyvnoho_navchannia.pdf?utm_source.
10. Пометун О., Гупан Н. Методика розвитку критичного мислення учнів ліцею на уроках історії: методичний посібник. Київ: КОНВІ ПРИНТ, 2021. 250 с. <https://undip.org.ua/library/metodyka-rozvytku-krytychnoho-myslennia-uchniv-litseiu-na-urokakh-istorii-metodychnyy-posibnyk-2/>.
11. Пометун О., Ремех Т. Як навчати учнів громадянства. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/719734/1/%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F%20%D0%93%D0%9E_%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%B0_%D0%9F%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D1%82%D1%83%D0%BD_%20%D0%A0%D0%B5%D0%BC%D0%B5%D1%85.pdf ?
12. Пометун О., Ремех Т. Як організувати й провести практичні заняття з курсу «Громадянська освіта». 2018. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/714245/>.
13. Терно С. Критичне мислення – сучасний вимір суспільствознавчої освіти. Запоріжжя: Просвіта, 2009. 268 с. https://sites.znu.edu.ua/interactiv.edu.lab/Posibnyky/Terno_monograph.pdf.

Викладач (Паска Богдан Валерійович,
доцент кафедри історії України
і методики викладання історії)